

რეფორმები პოსტსაბჭოთა საქართველოში

თვალსაზრისი

პაიტი-ივნი - №5-6 2009

„ვარდების რევოლუციის“ ცნებით დეფინირებული პოლიტიკური მოძრაობის ლიდერებს, რევოლუციათა მსვლელობის ისტორიული ლოგიკა, ცნობიერად თუ ქვეცნობიერად, ახალი სოციალურ-ეკონომიკური სინამდვილის ჩამოყალიბებას ჯარნახობს, ამგვარ რეალობათა შექმნა კი მხოლოდ რეფორმების გზითაა შესაძლებელი. რეფორმათა განხორციელება ევროკავშირის, საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების და დემოკრატიული განვითარების მხარდამჭერი ფონდების მიერ გარდამავალი (პოსტსაბჭოთა) ეკონომიკის მქონე ქვეყნებისათვის ჯრედიტებისა და გრანტების გამოყოფის აუცილებელი პირობაა. ამიტომაც ხელისუფლების წარმომადგენლები და მხარდამჭერები მუდმივად მიმდინარე რეფორმების წარმატებულობაზე აპელირებენ.

ხელისუფლებას, საერთო აზრით, აღიარებული აქვს შედეგები კორუფციის წინააღმდეგ, ენერგეტიკის და თავდაცვისუნარიანობის და ინფრასტრუქტურის მშენებლობაში, მაგრამ სასამართლო და მმართველობითი სისტემის უკიდურესი არასრულფასოვნების, დაუბალანსებელი ხელისუფლების, ადგილობრივი მმართველობის მოუწყობლობის, მეცნიერების და განათლების სფეროს ფსევდორეფორმათა უკვე დამდგარი და მოსალოდნელი შედეგები, საზოგადოების შეგნებულ (ამ სფეროებში გაცნობიერებულ) ნაწილში რეფორმათა საწყის ეტაპზე ეჭვების, ხოლო ამჟამად კი მძაფრი პროტესტის საფუძველი გახდა. სი-ახლეს არ წარმოადგენს, რომ დემოკრატიული სახელმწიფოს მშენებლობის პრეტენზიის მქონე საზოგადოებაში, რეფორმების მსვლელობა საზოგადოებრივ კონტროლს უნდა ექვემდებარებოდეს. ქვეყნის დემოკრატიულ არჩევანზე მორგებული ხელისუფლების იდეოლოგიები, საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების და ფონდების ადგილობრივ წარმომადგენლობასა და სათაო ოფისებში, ხსენებულ პროტესტს, რეფორმების მიმდინარეობის შედეგად სოციალურად დაზარალებული ფენების რევანშისტული განწყობებით ხსნიან. ვითარების ამგვარ პროფანაციას, ამ ორგანიზაციების საქართველოს წარმომადგენლობებში მომუშავე პერსონალის კვალიფიკაციის არასაკმარისი დონე და საქართველოს მასშედიის დღევანდელი

პროფესიონალიზმი განაპირობებს. ქვეყანაში სამართლის აღსრულების ეფექტურ მექანიზმთა დამკვიდრების, შემდგომ კი ქვეყნის სამეურნეო მონყობის, პროფესიული განათლების სფეროში მიმდინარე რეფორმების გაღრმავების გარეშე, ცივილიზებული (სამოქალაქო) საზოგადოების ჩამოყალიბების და გლობალიზებულ ეკონომიკაში ქვეყნის ინტეგრაციის ამოცანები ვერ დაიძლევა. რეფორმების უზრუნველყოფაზე საზღვარგარეთიდან მომდინარე ფინანსური ნაკადები საბჭოური აზროვნების ჩინოვნიკების (homo soveticum) მერკანტილურ ინტერესებს აფინანსებს. ქვეყნის შიდა ინტელექტუალური რესურსი მთლიანად იგნორირებულია (იხ. **ნოდარ ჭითანავა**, საქართველოს ეკონომიკის მეტამორფოზები, 2009 მარტის „**ბიზნესი და კანონმდებლობა**“). პროფესიული განათლების კონცეფციითა და შესაბამისი კანონით დეკლარირებული „**პროფესიული განათლების გამჭოლი სისტემის ჩამოყალიბება**“, ქვეყნის ეკონომიკურ პრიორიტეტთა და აქედან გამომდინარე, სამეცნიერო-ტექნოლოგიურ პრიორიტეტთა განუსაზღვრავობის ვითარებაში, მხოლოდ მოწოდებად (ლოზუნგად) რჩება. ჯერ კიდევ საბჭოთა პერიოდიდან არსებულ აბიტურიენტულ ფსიქოზზე (ყველა ქართველი უმაღლესი განათლების დიპლომით!!!) მორგებული ქმედითი მექანიზმების შექმნამ, ეროვნული გამოცდების კორუფციისაგან დაცვის დასახული მიზნის შესრულება

გიორგი ბერეშვილი,
ინჟინერ-მკვლევარი

უზრუნველყო და არა ქვეყნის მომავალი სამეურნეო განვითარებისათვის მყარი საფუძველის შექმნის – მაღალკვალიფიციური კადრების მომზადების – სტრატეგიული ამოცანა. **პროფესიული განათლების ქმედითუნარიანი** – კვალიფიკაციის შესაბამისი დასაქმებისა და ღირსეული ცხოვრების უზრუნველმყოფი – **სისტემის შექმნის ზეამოცანა**, ქვეყნის სამეურნეო მონყობის, რეალური ინოვაციურ-ეკონომიკური პრიორიტეტების, ქვეყნის ფარდობით ეკონომიკურ უპირატესობათა დადგენის ინსტიტუციონალურად გააზრებული პროცესების ორგანიზებას გულისხმობს. ამ, ურთიერთ განმაპირობებელ საკითხთა კომპლექსის გონივრული დაგეგმვა და კორექტირება (მართვა), უმაღლესი კვალიფიკაციის მქონე შემსრულებელ-რეფორმატორთა და ექსპერტ-შემფასებელთა ურთიერთქმედებას, საკადრო და ფინანსური რესურსებით უზრუნველყოფას მოითხოვს. ამიტომაც თანამედროვე მმართველობის ხელოვნების ამ სიღრმეებში გაუცნობიერებელ პოლიტიკურ ლიდერებში, დიდია სასურველის რეალობად წარმოჩენის ცდუნება. მით უფრო ეკონომიკური ცოდნის უკიდურესი დეფიციტის მქონე მოსახლეობაში, სადაც მითები ყოველგვარ რაციონალურ არგუმენტებზე უფრო მოარულია (იხ. 22.08.2006 „**24 საათი**“, ოლეგ შატერაშვილი, „**მეცნიერების განვითარება საქართველოში: ბოლო წლების გაკვეთილები**“ და „**საინოვაციო**

პოლიტიკა საქართველოში: მითები და სინამდვილე” საიტზე – www.euripanchoice.ge/science).

ზემოთქმულიდან გამომდინარე შეიძლება გადაუჭარბებლად ითქვას, რომ აქტუალური იყო და რჩება ქვეყანაში რეფორმათა მიმდინარეობის შეფასებათა სანდო კრიტერიუმების არსებობა. სადღეისოდ ამგვარი – ფართო საზოგადოებისათვის გასაგებ ენაზე ხელმისაწვდომი ცნებები არ არსებობენ. ამ ვითარებაში, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით მოწოდებული „რეფორმები“ ფართო საზოგადოებრივ ცნობიერებაში მისი (რეფორმის ცნების) ნომინალური გაგებით აღიქმება – როგორც გონივრული შინაარსის მქონე, საზოგადოებრივად აუცილებელი პროცესი, რომლის ზედაპირულ-კოსმეტიკურ (პიარ) დონეზე წარმართვის შესაძლებლობას გაუთვითცნობიერებელი ადამიანი ვერ უშვებს. ობიექტურად ამგვარ განწყობას ამაგრებს პოლიციის, საერთო აზრით წარმატებული რეფორმა, მიუხედავად ამ უკანასკნელის პრინციპული განსხვავებისა ეკონომიკურ, განათლებისა და მეცნიერების სფეროებთან. იმის დასტურად, რომ ამ მსჯელობაში გაზვიადებული არაფერია, მოვიყვანთ ავტორიტეტულ არასამთავრობო ორგანიზაციების – „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის“, „კონსტიტუციის 42-ე მუხლის“, „სამოქალაქო საზოგადოების ინსტიტუტის“ იურისტთა აზრს იმის თაობაზე, რომ დროებითი ადმინისტრაციის მიერ „სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულების რეორგანიზაციის“ ადმინისტრაციული აქტი, **დაწესებულების რეორგანიზაციის მიზნების და ამოცანების, ასევე რეორგანიზაციის კრიტერიუმების** (თუნდაც დეკლარირებულის) **არარსებობის პირობებში**, თითქოსდა თანამშრომლების სამუშაოდან დათხოვნის **საკმარის იურიდიულ საფუძველს წარმოადგენდეს**. რიგითი მოქალაქე, კი არა, საჯარო სამსახურში დაკავებული იურისტებიც (ადვოკატები, პროკურორები, მოსამართლეები) დღემდე ვერ გარკვეულან, რომ ნებისმიერი უწყება-დაწესებულების რეორგანიზაციის ამოსავალ პირობად ამ უკანასკნელის რეფორმირების დარგობრივ-ეკონომიკური მიზანშეწონილობის მკაცრად რეგლამენტირებული დებულებები – რეორგანიზაციის კრიტერიუმები – უნდა წარმოადგენდეს და არა ბოლშევიკური რეპრესიების

ანალოგი სამ სიტყვიანი (!) ფრაზეოლოგია – „**დაწესებულების რეორგანიზაციასთან დაკავშირებით**“. ნათქვამი იმ ცნობილი ჭეშმარიტების კიდევ ერთ დადასტურებად გამოდგება, რომ საზოგადოების დემოკრატიული ტრანსფორმაცია ხანგრძლივი და რთული პროცესია. სამეცნიერო და საგანმანათლებლო მიმდინარე რეფორმათა ხარისხზე მრავლისმეტყველია ის ვითარება, რომ მეცნიერებათა აკადემიის ყოფილი ინსტიტუტების სსიპ-ად კოსმეტიკური სახეცვლილების დროს (და მანამდეც მრავალჯერად), სამტატო შემცირებაში მოხვედრილ ასეულობით გამოცდილი სპეციალისტებისათვის, **პროფესიული გადამზადებისა და საჯარო სკოლების სახელობო და პროფესიული განათლების სისტემაში დასაქმების წინადადებები არავის არ შეუთავაზებია**. რეგოლუციურმა შეგნებამ ჩათვალა, რომ ქუჩაში გარეკილი და „მიღწეადი რხევების რეჟიმში მომუშავე“ (იხ. „საქართველოს პროფესიული განათლების კონცეფცია“) სამეცნიერო-კვლევით დაწესებულებებში ექსპერიმენტალურ მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის უცვლელობის პირობებში ჩარჩენილი სპეციალისტები, ფასეულ, თუნდაც საგანმანათლებლო რესურს არ წარმოადგენს. საქართველოს დღევანდელ სინამდვილეში რამდენ მოსამართლეს ან პროკურორს აქვს ასეთი კომპეტენცია? ან კიდევ – კომპეტენციის მქონეთაგან რამდენი იყენებს სასამართლო პრაქტიკაში?

ამ წერილში ჩვენ მიმდინარე რეფორმათა ჭეშმარიტი რაობის საკითხებში სიცხადის შეტანის საპატიო ამოცანას ვერ გადავჭირთ. ჩვენი მიზანი უფრო მოკრძალებულია: ამ თემატიკაში ნაყოფიერი საჯარო დისკუსიის ინიცირება უკვე მიღწეულ საზოგადოებრივ ფასეულობათა რეგოლუციური ჩექმისაგან დაცვის მიზნით. მონიშნულ სფეროში გამოცდილების დეფიციტის გამო (გთხოვთ მიგვითითოთ ასეთზე), ზოგადსაკაცობრიო გამოცდილებას მივმართავთ:

ესპანელი ფილოსოფოსი **ხოსე ორტეგა ი გასეტი**, თავის გახმაურებულ თხზულებაში „**მასების ამბოხი**“, აღნიშნულ კრიტერიუმთა გენერაციის (ჩასახვის) საფუძვლად ახალ სოციალურ სინამდვილეში ძველი ისტორიული სტერეოტიპების არ არსებობას მიიჩნევს. ევროპული ცივილიზაციის განვითარებაში რეგოლუციათა როლისა და მნიშვნე-

ნელობის ანალიზის საფუძველზე, ორტეგა ასკვნის, რომ „**წარსულზე ჭეშმარიტი ამაღლება შესაძლებელია მხოლოდ ერთადერთი (და ულმობელი) პირობით: ახალი სოციალ-ეკონომიკური სინამდვილის შექმნის მსურველმა პოლიტიკოსებმა, იგი (წარსული) მთლიანად უნდა შეიმეცნონ. გონიერნი წარსულთან ხელჩართულ ბრძოლაში არ ებმებიან. ახალი იმარჯვებს წარსულის გააზრებული დაძლევა-ჩანთქმით და კვდება, როცა ამ ჩანთქმისას (წარსული მომავალს) ყელში ეჩრება**“. მოყვანილი მსჯელობანი კიდევ ერთხელ გვარწმუნებენ იმ აღიარებულ ჭეშმარიტებაში, რომ წარსულის მართებული შეფასება-განსჯის გარეშე, ქვეყნის ღირსეული მომავალი ვერ იარსებებს. დასახელებულ, ქართული სინამდვილის სიღრმისეული შემეცნების მსურველთათვის მრავალმხრივ საინტერესო თხზულებაში, **გასეტი** განმარტავს, რომ წარსულის გათავისება თუ ვერ დაგვეხმარა პოზიტიურ გამოცდილებათა შეძენაში, მისი ცოდნა აუცილებლად აგვარიდებს შეცდომებს.

რუსეთის 1917წ. რეგოლუციის შეფასებისას **გასეტი** ამბობს, რომ წინა რეგოლუციებთან მისი საერთო ნიშნების თანხვედრა იმდენად მასშტაბურია, რომ რეგოლუციათა შესახებ მანამდე არსებული, უკლებლივ ყველა აზრი, დადასტურდა (ამ აზრების) უკიდურეს ფორმებში: „**რეგოლუცია ნთქავს საკუთარ შვილებს**“; „**რეგოლუციას იწყებენ ზომიერები, ახორციელებენ შეურიგებლები და ამთავრებენ რესტავრატორები**“. ამ გაცვეთილ ჭეშმარიტებებს – აგრძელებს გასეტი – შეიძლება მივუმატოთ ნაკლები მკაფიო შინაარსის მქონე სხვა, მაგალითად ასეთი: „**რეგოლუცია სიცოცხლის უნარიანობას ინარჩუნებს არაუმეტეს თხუთმეტი წლის – ერთი თაობის აქტიური ცხოვრების განმავლობაში**“.

ბოლო ხუთ წელიწადში საქართველოს სოციალურ-პოლიტიკურ ყოფაში არსებული, **ძველ ისტორიულ სტერეოტიპთა გრძელი რიგი**, „მინაგან ემიგრაციაში მყოფ საბჭოთა ეპოქაგამოვლილებს“ (მერაბ მამარდაშვილის დეფინიცია) გვაძიულებს მუდმივად ვფიქრობდეთ ახალგაზრდა თანამემამულეთა მიერ ჯერ კიდევ გაუცნობიერებელ თემებზე.

ახალგაზრდობა ხომ უპირატესობაა და არა ღირსება.